

Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Postboks 8112 Dep
0032 OSLO

Deres ref: 20/6731-1

Vår ref: 2020/61332-6

Arkivkode: 008

Dato: 18.03.2021

Høringsuttalelse fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet - NOU 2020:15 - Det handler om Norge. Bærekraft i hele landet. Utredning om konsekvenser av demografiutfordringer i distriktene.

Vi viser til brev fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet av 18. desember 2020, med invitasjon til høringen av «NOU 2020: 15 Det handler om Norge. Bærekraft i hele landet. Utredning om konsekvenser av demografiutfordringer i distriktene.» Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet takker for invitasjonen, og ønsker med dette å gi sine vurderinger og innspill til utvalgets anbefalinger.

Sammendrag

Bufdir vil peke på to mangler ved utredningen:

1. Etter Bufdirs vurdering berører utredningen et stort spekter av temaer som burde ha vært belyst i et likestillings- og ikke-diskrimineringsperspektiv. Dette er fraværende i alle deler av utredningen, både i situasjonsbeskrivelser og i vurdering av tiltak.
2. Utvalget viser at færre personer i yrkesaktiv alder vil gi færre tilgjengelige ressurser i distriktene. Bufdir vil fremheve at dette også vil ha konsekvenser for et likeverdig offentlig tjenestetilbud til alle, ikke bare for de eldre.

Utover dette har vi kommentarer til seks av utvalgets om lag 30 anbefalinger:

1. Inntektssystemet er viktig for kommunalt barnevern (10.3.1). Bufdir ser fram til arbeidet som skal gjøres av utvalget som skal gjennomgå inntektssystemet for kommunene.
2. Vurder ungdommens distriktspanel sine forslag til utdanning og rekruttering av arbeidskraft i distriktene (10.5). Vi viser også til Ungdommenes distriktspanel sine øvrige forslag, og ber om at disse blir utredet i departementets oppfølging.
3. Involver ungdom i utvikling av velfungerende tjenester i distriktene (10.6). Bufdir vil oppfordre til økt involvering av lovpålagte medvirkningsordninger i

utvikling av tjenester, blant annet gjennom ungdomsrådet og andre medvirkningsorgan for ungdom.

4. Økt koordinering mellom ulike aktører innenfor flere tjenesteområder er bra, men må konkretiseres (10.6.1). Bufdir deltar gjerne i eventuelle diskusjoner om dette.
5. Prøv gjerne en kunnskaps- og idebank for tjenester i distriktene (10.6.1).
6. Utvalget foreslår et program for utprøving av nye tiltak i distriktspolitikken, blant annet for å gjøre ungdom mer mobile. Bufdir viser i denne sammenheng til forslag fra Ungdommenes distriktspanel og Ungdomspanelet for fritidskortet, og ber om innspillene fra disse panelene blir belyst og utredet i departementets oppfølging av NOU-en.

Generelle vurderinger av utvalgets utredning

Utredningen mangler et likestillings og ikke-diskrimineringsperspektiv

Bufdir vil påpeke viktigheten av et likestillingsperspektiv i utredninger som dette, samt i regjeringens oppfølging av dem. Alle offentlige utvalg skal følge retningslinjene i utredningsinstruksen. I «Veileder til Utredningsinstruksen – *Instruks om utredning av statlige tiltak*» punkt 2.1.2 fremgår det at utreder skal: «belyse hvordan tiltaket påvirker, både støtter opp om eller svekker, viktige samfunnsverdier eller prinsipielle hensyn», og at «Prinsippspørsmål kan for eksempel gjelde den enkeltes personvern og integritet, rettssikkerhet, samvittighets-/ livssynsspørsmål eller likestillings- og diskrimineringsspørsmål eller tiltak som særskilt berører urfolk eller minoriteter» (vår understreking).

I 2020 utga NIKK (Nordisk information för kunskap om kön) rapporten «Genusperspektiv på regionala utmaningar, regionalpolitik och demografisk utveckling i en nordisk kontext - *En kunskapsöversikt*». Her peker de på viktigheten av et kjønnsperspektiv når man studerer demografisk utvikling. NIKK beskriver hvordan bevegelsesmønstre, utdanningsnivå, demografisk utvikling og arbeidsmarked er tett knyttet sammen med kjønn da kvinner og menn påvirkes ulikt av sosial og økonomisk politikk, og at dette har betydning for regional utvikling og økonomisk tilvekst.

Etter Bufdirs vurdering berører utredningen et stort spekter av temaer som burde ha vært belyst i et likestillings- og ikke-diskrimineringsperspektiv. Dette er fraværende i alle deler av utredningen, både i situasjonsbeskrivelser og i vurdering av tiltak.

Vi merker oss imidlertid at Sametinget har vært involvert i prosessen, og vil anbefale at den dialogen videreføres i oppfølgingen av NOU-en.

Demografiutfordringene vil kunne bidra til mindre likeverdige offentlige tjenester og tilrettelegging

Fra å være preget av befolkningsnedgang, viser utvalget til at folketallet i distriktene kan stabilisere seg fram mot 2040. Dette forklarer de blant annet med en vekst i antall eldre og færre unge som flytter til mer sentrale strøk. Utvalget peker på at flere eldre vil øke utgifts- og sysselsettingsbehovet til pleie- og omsorgssektoren, og at færre personer i yrkesaktiv alder vil gjøre at det blir færre tilgjengelige ressurser i distriktene.

Bufdir vil fremheve at dette også vil ha konsekvenser for et likeverdig offentlig tjenestetilbud til alle, ikke bare for de eldre. Utvalget skriver litt om likeverdige offentlige tjenester, men spesifiserer ikke nærmere hvilke utfordringer ulike deler av befolkningen opplever eller vil komme til å oppleve. For knappe ressurser i helse- og omsorgssektoren vil også kunne gå utover tjenestetilbud til personer med særskilte behov, for eksempel deler av befolkningen med etnisk minoritetsbakgrunn eller personer med ulike former for funksjonsnedsettelse. Med færre personer i yrkesaktiv alder, vil for eksempel også barns rett til et individuelt tilpasset skoletilbud kunne stå i fare i tilfeller hvor dette krever utdannet stedlig personell.

Bufdir ber om at likestillings- og ikke-diskrimineringsperspektiver blir belyst og at konsekvensene for likestilling og likeverdige offentlige tjenester blir utredet i oppfølgingen av NOU-en.

Vurderinger av konkrete anbefalinger fra utvalget

Under følger Bufdirs vurderinger av seks mer konkrete anbefalinger fra utvalget, sortert etter kapittel i NOU-en.

Inntektssystemet er viktig for kommunalt barnevern (10.3.1)

Som utvalget viser til i kapittel 5 og 10.3.1, skal dagens inntektssystem sørge for omfordeling mellom kommuner blant annet etter kostnader til barnevern. Utvalget ser ikke nærmere på de områdene som er omfattet av utjevninga, men går videre til å diskutere forholdet som ikke er dekket.

Bufdir ser i likhet med utvalget på inntektssystemet som en sentral komponent for å sikre tjenesteproduksjon i distriktene, blant annet innenfor barnevern. Bufdir ser derfor fram til arbeidet som det offentlige utvalget som skal gjennomgå inntektssystemet for kommunene skal gjøre.

Vurder ungdommens distriktspanel sine forslag til utdanning og rekruttering av arbeidskraft i distriktene (10.5)

NOU-en foreslår tiltak for utdanning og rekruttering av arbeidskraft i distriktene. Bufdir vil i denne sammenhengen oppfordre departementet til å se nærmere på Ungdommens distriktspanel¹ sine anbefalinger.

Involver ungdom i utvikling av velfungerende tjenester i distriktene (10.6)

Under tiltak som sørger for velfungerende tjenester tas det til orde for en vridning fra dagens sterke vektlegging av drift og levering av tjenester, til utvikling og samskaping. I denne sammenheng er det viktig å oppfordre til økt involvering av lovpålagte medvirkningsordninger, inkludert gjennom ungdomsrådet eller annet medvirkningsorgan for ungdom.

Økt koordinering mellom ulike aktører innenfor flere tjenesteområder er bra, men må konkretiseres (10.6.1)

Under anbefalingene knyttet til «10.6.1 tjenesteutvikling må skje på distriktenes premisser», anbefaler utvalget at noen tar initiativ til mer strukturert regionalt samarbeid mellom stat, fylkeskommune og kommune, innenfor flere tjenesteområder. Som aktuelle områder nevnes helse, barnevern, utdanning, politi, forsvar og Nav. Poenget ser ut til å være at disse tjenestene og aktørene på de ulike

---

¹ Ungdommens distriktspanel (2021). Politikkforslag. Publisert på <https://ungdomspanel.distriktsenteret.no/politikkforslag/>

nivåene skal koordinere strategisk seg imellom på tvers av sektorer, for på den måten kunne unngå utilsiktede konsekvenser og ta hensyn til distriktspolitiske målsettinger og regionale behov.

Barnevernsfeltet er et område med stort behov for koordinering mellom ulike tjenester og aktører.

At koordinering og samordning er nyttig for en best mulig tjeneste, er det vanskelig å være uenig i. Her finnes det også i dag flere arenaer for samarbeid, blant annet knyttet til pandemien, statsforvalternes oppdrag, og arbeidet med 0-24-programmet, for å nevne noe. Samtidig er utvalgets anbefaling lite konkret rundt hva som skal koordineres og samordnes av disse aktørene. Bufdir noterer seg innspillet, og ser fram til en eventuell dialog om dette.

Prøv gjerne en kunnskaps- og idebank for tjenester i distriktene (10.6.1)

For å bedre tilgjengeligheten på tjenester i distriktene, tar utvalget for seg ulike modeller for tjenesteorganisering/-produksjon, og anbefaler generelt mer innovasjon og utvikling. Et av problemene de identifiserer i denne sammenhengen, er for lite erfaringsdeling mellom utprøvningsprosjekter, særlig på tvers av sektorer. Utvalget foreslår derfor som en minimumsløsning at det etableres en nasjonal kunnskaps- og idebank, for eksempel hos Distriktssenteret.

Bufdir er på generelt grunnlag positive til kunnskapsdeling på sine områder. Vi vil tilføye at det ved deling av erfaringer i en slik idebank er viktig med en fast mal for deling av erfaringer og ideer, slik at brukeren raskt ser hvordan kunnskapen er vurdert fra forskning-, brukere- og praksisfeltet.

Vurder forslag fra ungdomspaneler for inkludering i program for nye tiltak i distriktspolitikken (10.7)

Utvalget viser i kap. 9.2.2 til at et begrenset kollektivtilbud i distriktene er en utfordring, særlig for unge. Som en anbefaling knyttet til dette, foreslår utvalget i kapittel 10.7 et program for utprøving av nye tiltak i distriktspolitikken, hvor bl.a. forsøk med begrenset førerkort for 16-åringer nevnes som ett av tre tiltak som kan vurderes for et slikt program.

Bufdir vil her gjerne peke på anbefalingene fra Ungdommenes distriktspanel² og Ungdomspanelet på fritidskort³ på transportområdet. Begge paneler peker på misnøye med et dårlig eller manglende kollektivtilbud blant ungdom, og at det er en barriere for deltakelse. Vi ber om at disse forslagene også blir vurdert og utredet for inkludering i et slikt program.

Med hilsen

Wenche Mobråten (e.f)
divisjonsdirektør kunnskapsdivisjonen

Eivind Hageberg
seniorrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk og har derfor ikke håndskrevet signatur.

Tenk miljø – velg digital postkasse fra e-Boks eller Digipost på www.norge.no

² Ungdommens distriktspanel (2021). *Å komme seg fra A til Å*. Publisert på

<https://ungdomspanel.distriktssenteret.no/politikkforslag/a-komme-seg-fra-a-til-a/>

³ Ungdomspanelet (2020). *Hva skal til for at flere barn og unge får delta i organiserte fritidsaktiviteter? Ungdomspanelet's innspill til utforming av en nasjonal fritidskortordning*. Bufdir: Oslo